

Riigikaitse poliitiline debatt ja avalik arvamus Eestis

Juhan Kivirähk (RiTo 9), Rahvusvahelise Kaitseuringute Keskuse vanemteadur

Paistab, et suuremad poliitilised tormid kaitseväekorralduse kiireks ja põhjalikuks muutmiseks on Eestis selleks korraks möödas ning debatt võib jätkuda juba rahulikumas meeleolus.

Euroopa Liidu ja NATO-ga liitumise eel tundus, et välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas valitseb Eesti erakondade vahel täielik konsensus. Seetõttu mõjusid kohe pärast Eesti NATO liikmeks saamist riigikaitse küsimustes esile kerkinud erimeelsused ootamatult. Kuid ilmselt oli aeg uueks riigikaitsedebati pärast pikka konsensuseperioodi lihtsalt küpseks saanud.

Kui varem oli päevakorral tõepoolest üks ja ainus valik – pääs NATO-sse –, siis nüüd on selge, et NATO-liikmesusest hoolimata on meil oma rahvusliku julgeoleku tagamiseks mitmesuguseid valikuid ja võimalusi. Uut üksmeelt saab leida ainult siis, kui eri pooled oma seisukohtadest teada annavad.

Esmapilgul võib tunduda, et tõsised vastuolud said alguse pärast Jürgen Ligi asumist kaitseministri ametisse ning teravnesid viimase piirini, kui eelmine kaitseväge juhataja Tarmo Kõuts otsustas ühineda Isamaa ja Res Publica Liiduga. Siiski ei maksaks Ligi ja Kõutsi vastasseisu panna ainult kahe mehe raske iseloomu arvele. Ehkki isikuil on Eesti poliitikas suur roll, on vastuolud kerged tekkima siis, kui poolte õigused ja kohustused ei ole seadustega täpselt reguleeritud. Tegelikult pole see esimene kord, kus kaitseminister ja kaitseväge juhataja riigikaitse küsimustes eri meelt on.

Mis on erimeelsuste taga

Riigikaitse õiguslik regulatsioon on Eestis endiselt päevakorral. XI Riigikogu avaistungil pühendas Vabariigi President Toomas Hendrik Ilves oma kõnes sellele sihilikult tähelepanu. Toomas Hendrik Ilves leidis, et kogu taasiseseisvumisjärgset perioodi ilmestanud vastuolud kaitseministeeriumi ja kaitsejõudude juhtide vahel tulenevad põhiseadusesse esimesest iseseisvusajast jäänud rudimendist. Kaitseväge ei peaks olema põhiseaduslik institutsioon, mille juhataja määrab ametisse Riigikogu presidendi ettepanekul, vaid täitevvõimu struktuur, mille juhi määrab ametisse valitsus ning mille juht asub kaitseministri otsealluvuses.

Presidendi pakutud lahenduses ei maksa näha viimase instantsi tõde, vaid üksnes üht ettepanekut probleemi lahendamiseks. Pole kahtlustki, et tsiviilkontrolli relvajõudude üle on vajalik, kuid selle teostamise viisidest on taas erinevaid arusaamu.

Kuigi Reformierakonna vastumeelsus kohustusliku ajateenistuse vastu on olnud kogu aeg teada, oli isegi Eesti õhukesevõitu poliitilises kultuuris veidi ootamatu, et ametisse astunud minister hakkas oma parteilisi põhimõtteid propageerima. Tsiviilkontrolli reeglite järgi peaks kaitseväge juht küll ministrile alluma, kuid mõistetav on ka see, kui riigiametnik endale põhiseaduse poliitilisest käsust kõrgemale seab.

Nüüd on Jürgen Ligi ja Tarmo Kõuts Riigikogu liikmed ja küllap on nad mõlemad oma seisukohtadele riigikaitse küsimustes kindlaks jäänud. Seega peame kaitseväge juhataja ametisse nimetamise korra muutmisest sõltumata vaatama silma tõsiasjale, et Eesti poliitikas on riigikaitse arendamiseks erinevaid kontseptsioone.

Tegelikult pole erimeelsuste taga ainult isesugused arusaamad riigikaitse korraldusest, vaid üksikindiviidi ja ühiskonna suhete erinev mõistmine laiemas plaanis. Kolumnist Ahto Lobjakas võttis selle kirjeldamiseks appi poliitfilosoofia, mis jagab ühiskonnad kaheks: esiteks universitas'e tüüp, mida iseloomustab üleühiskonnalise sihi olemasolu, millele allutatakse osaliselt kodanike eneseteostus, teiseks civitas'e tüüp, kus kõige olulisemaks väärtuseks peetakse üksikindiviidi vabadust end teostada. Esimene tüüp jäävat minevikku, teisele kuuluvat tulevik (Lobjakas 2006).

Seega peegeldub erinevates kaitsekontseptsioonides eri väärtusmaailmade – modernistlik–rahvusriikliku ja postmodernistlik–individualistliku – kokkupõrge Eesti ühiskonnas. Meie praegust poliitilist maailmapilti iseloomustav mustvalge mõtlemine püüab kangekaelselt nende vahel valikut tehes ühe liigitada õigeks ja teise valeks lähenemisviisiks. Oma voorused ja puudused on mõlemal ning küsimus peaks seisnema mõistliku kompromissi leidmises.

Julgeolek pärast NATO–ga liitumist

Lahkuminevale filosoofilisele platvormile lisaks on ühiskonna mõistmisel viimase paari aasta vältel toimunud kaitseteemalisele debatile hoogu andnud ka isesugused arusaamad sellest, mis ikkagi tagab Eesti julgeoleku.

Ühe arusaama kohaselt on selleks ühemõtteliselt NATO liikmeks olek. Eesti sõjavägi on ühtlasi ka NATO vägi ning meid kaitseb alliansi põhiharta paragrahv 5: rünnakut Eesti vastu käsitletakas rünnakuna NATO vastu. Selline rünnak praeguste üleilmsete jõuvahekordade korral oleks ilmselt väga ebatõenäoline. See sunnibki meid keskenduma eelkõige NATO võimekusele ja välispoliitikale.

Peaminister Andrus Ansip kirjutas Eesti Päevalehes: "Me ei ehita enam paberil suuri territoriaalkaitseüksusi, vaid arendame tegelikke sõjalisi võimeid, mida on võimalik kasutada nii rahvusvahelistel operatsioonidel väljaspool Eestit kui ka vajadusel kodus ning mis on jätkusuutlikud ja mobiilsed." (Ansip 2006.)

"Meie kaitsevajadus ei eelda massiarmeed, vaid professionaalseid üksusi, kes oleksid valmis osalema rahvusvahelistel missioonidel," ütles ka kaitseministri ametis Jürgen Ligi intervjuus Postimehele (Ligi pooldab... 2005). "Minu jaoks on kaitsepoliitika suuresti välisasjades /.../ Püssid ja maastikumängud mind väga ei köida," lisas ta intervjuus Eesti Päevalehele (Vajame arutelu... 2005).

Teise arusaama kohaselt sõjaline oht Eestile siiski eksisteerib ning NATO jääb meile n–ö onuks välismaalt. Ehkki Eesti peab olema võimeline oma üksustega osalema NATO missioonides, on meie esmase julgeoleku tagamine siiski meie endi kätes.

Isamaaliidu esimees Tõnis Lukas leidis, et "pea- ja kaitseministri tasemel riigi kaitsevõimet puudutavate poliitiliste avalduste tegemist, ilma süvaanalüüsita reformi võimalikest tagajärgedest, võib pidada riigivastaseks tegevuseks" (Lukas 2005).

Ka siis, kui paragrahv 5 toimib sajabrotsendilise kindlusega, võib teoreetiliselt konstrueerida olukorra, kus NATO-poolse kaitse käivitumisel on Eesti de facto juba okupeeritud. Probleemi tuuma kirjeldas küllalt hästi ajakirjanik Kaarel Kaas, küsides: "Kas Eesti jaoks on saabunud lõpp eksistentsiaalsetele riskidele või võib meie suveräänsust ja territoriaalset puutumust kas või väikese tõenäosusega lähema 10-15 aasta jooksul ähvardada siiski sõjaline oht?" (Kaas 2005.)

Kaarel Kaas viitas USA ajustrusti RAND analüüsile, kus kõrvuti Iraaki, Taiwanit ja Ladina-Ameerikat puudutavate sõjaliste stsenaariumide kõrval käsitletakse ka Eesti ja Läti tagasivallutamist Vene armeelt. Selline tähelepanu osutab, et Eesti ohuhinnang ei saa olla sugugi nullilähedane ning seetõttu võib väidet, et ainus Venemaa poolt Eestile suunatud oht seisneb Sosnovõi Bori aatomielektriijaama võimalikus avariiis, mõista poliitilise eufemismina, mitte tegeliku ohuhinnanguna.

Ka tunnustatud Ameerika julgeolekuanalüütik Edward N. Luttwak soovitab Postimehes just Venemaa naabruse tõttu Eestil ehitada oma armee üles pigem Soome eeskujul ning mitte loota ainult NATO liikmeks olekule. Eesti armees peaksid kahtlemata olema elukutselised sõdurid missioonides osalemiseks, kuid 90 protsenti kaitse-eelarvest peaks Luttwaki sõnul minema Eesti kaitse arendamiseks (Julgeolekuekspert: unustage jutud... 2006).

Kas ajateenistus või profiarmee

On üpris selge, et NATO vihmavarjust hoolimata on Eestile vaja teatud iseseisvat võimekust vastase sõjaliseks heidutamiseks. Ka selle tagamisel tulevad esile erinevad arusaamad. Miks ei võiks selliseks jõuks olla elukutseline armee, mitte ajateenistuses väljaõpetatud reservvägi?

Küsimus, kui suur osa elanikkonnast peab olema valmis riigikaitstes osalema, on teine teema, mis *universitas*'e ja *civitas*'e tüüpi ühiskonnakäsitlusi eristab. Profiarmeele ülemineku toetajate argumentatsioon lähtub suuresti majanduslikust otstarbekusest, mille puhul väljend "piisav võimekus" tähendab "nii väike kui võimalik".

Reformierakonna põhitees on üleminek reaalkaitsele, mille aluseks on vaba inimese vabad valikud ja vaba tahe. Sundajateenistus ja sellele rajatud reservarmee ei sobi selle põhimõttega. Põhiseaduses kirjas olevat riigikaitstes osalemise kohustuse sisu tuleb näha laiemalt kui kaevikurinnatiselt vaenlase pihta tulistamises. Eesti julgeoleku tugevdamisse saab anda oma panust mitmel viisil, kirjutas Reformierakonna eelmine esimees Siim Kallas juba enne Eesti ühinemist NATO-ga (Kallas 2003).

Reformierakondlase, praeguse sotsiaalministri Maret Maripuu silmis on kohustuslikul ajateenistusel Eestis säilinud vaid üks funktsioon – kasvatada isamaalist kodanikku (Maripuu 2005). Seda võib aga Maripuu arusaamade kohaselt veeblist edukamaltki teha nooruki ema.

Just kodus ja koolipingis peab selgeks saama, et põhiseaduses nimetatud kaitsekohustus ei ole tühi sõnakõlks, vaid nõue tegelikult valmisolekuks.

Kodanikuhariduse andmine ja kaitsetahte kujundamine peavad alguse saama muidugi juba kodus ja koolist, ajateenistuse ülesanne on kujundada võitlusvõimelisi sõjalisi üksusi, mida klassi- ega koolikollektiividest kuidagi ei saa. Kohustusliku ajateenistuse säilitamise poolt seisjad ei räägi nii palju praegustest ohuhinnangutest ja otstarbekusest kui ühiskonna iseseisvast kaitsevõimest ning sellest, et valitsev päikesepaiste ei tähenda veel vihma puudumist tulevikus (Laneman 2006).

Mihkel Mutt kirjutas Eesti Päevalehes: "Me kõik kobame pimeduses. Keegi ei tea, mis laadi konfliktid ootavad meid tulevikus. /.../ Ainult üks on kõikidele selge: tuleb valmis olla, parem karta kui kahetseda. /.../ Palgaarmee jätab kaitsefunktsiooni ühe väikese inimrühma hooleks. Ülejäänud on molluskrahvas, hea nahka pista esimesel ettejuhtujal, kes siia põikab." (Mutt 2006.)

Militaarvaldkonna tippspetsialiste kolonelleitnant Leo Kunnas paneb asjad paika sõjaväelise otsekohesusega: "Täispalgalise armee tegemine Eestile ei ole sõjaliselt relevantne, see pole majanduslikult võimalik ning see ei ole ka sotsiaalselt ja demograafiliselt saavutatav." (Triibuline särk... 2006.)

Muidugi ei saa jätta arvestamata ka ajateenistuse rolli üldise kaitsetahte kujundajana. Rahvaliitlane ja Kaitseliidu vanematekogu liige Tiit Tammsaar leiab, et "tunduvalt tähtsam kui relvil meeste arv riigis on selle riigi kõigi kodanike ühine tahe koos, õlg-õla kõrval oma riiki kaitsta" (Tammsaar 2005).

Ka Edward N. Luttwak on kindel, et ajateenistus peaks olema kohustuslik kõigile kodanikele, sest kui ajateenistuse läbib ainult 25 protsenti noormeestest, stimuleerib just see asjaolu teenistusest kõrvale hoidmist ja demoraliseerib ka kodanike kaitsetaht (Julgeolekuekspert: unustage jutud... 2006).

Kutsealune Kim Järvpõld aga leiab meie riigikaitsekorraldust kritiseerivas artiklis, et kohustuslik ajateenistus tuleks kaotada või viia kooskõlla põhiseadusega. See, et ajateenistuse läbib ainult väike osa noormeestest, on viimaste suhtes ebaõiglane. "Et põhiseadust täita, peaks ka vaimult või lihalt nõdrad ajateenistusse kutsuma. /.../ vähemalt supikeetja saaks igast lampjalgsest noorsandist," leiab ta (Järvpõld 2007).

Avalik arvamus

Avalik arvamus ei kujunda oma suhtumist riigikaitse küsimustesse välja isiklikust kogemusest lähtudes ega põhjalikul informeeritusel tugineva analüüsi alusel. Avalikkus teeb oma valiku nende seisukohtade vahel, mida pakuvad talle arvamusiidrid. Nagu eelnevalt loetust nähtub, on ajakirjandus viimasel ajal arvamuse kujundamiseks rohkesti materjali pakkunud. Küsimus on selles, kui oluliseks avalikkus riigikaitse valdkonda üldse peab, milline on tema huvi selle teemaga seotud küsimuste ja diskussioonide vastu.

Riigikaitse ei kuulu elanikkonna arvates valitsuse esmast tähelepanu vajavate probleemide hulka. Riigi kaitsevõime tugevdamist peab viie olulisema teema hulka kuuluvaks 12 protsenti, Eesti koostööd NATO-s rahu ja rahvusvahelise julgeoleku tagamisel aga kõigest viis protsenti elanikkonnast. Eelkõige oodatakse valitsuselt inimeste elatustaseme tõstmist (78%), siseturvalisuse tagamist (63%), majanduse (50%) ning hariduse ja kultuuri (48%) arendamist.

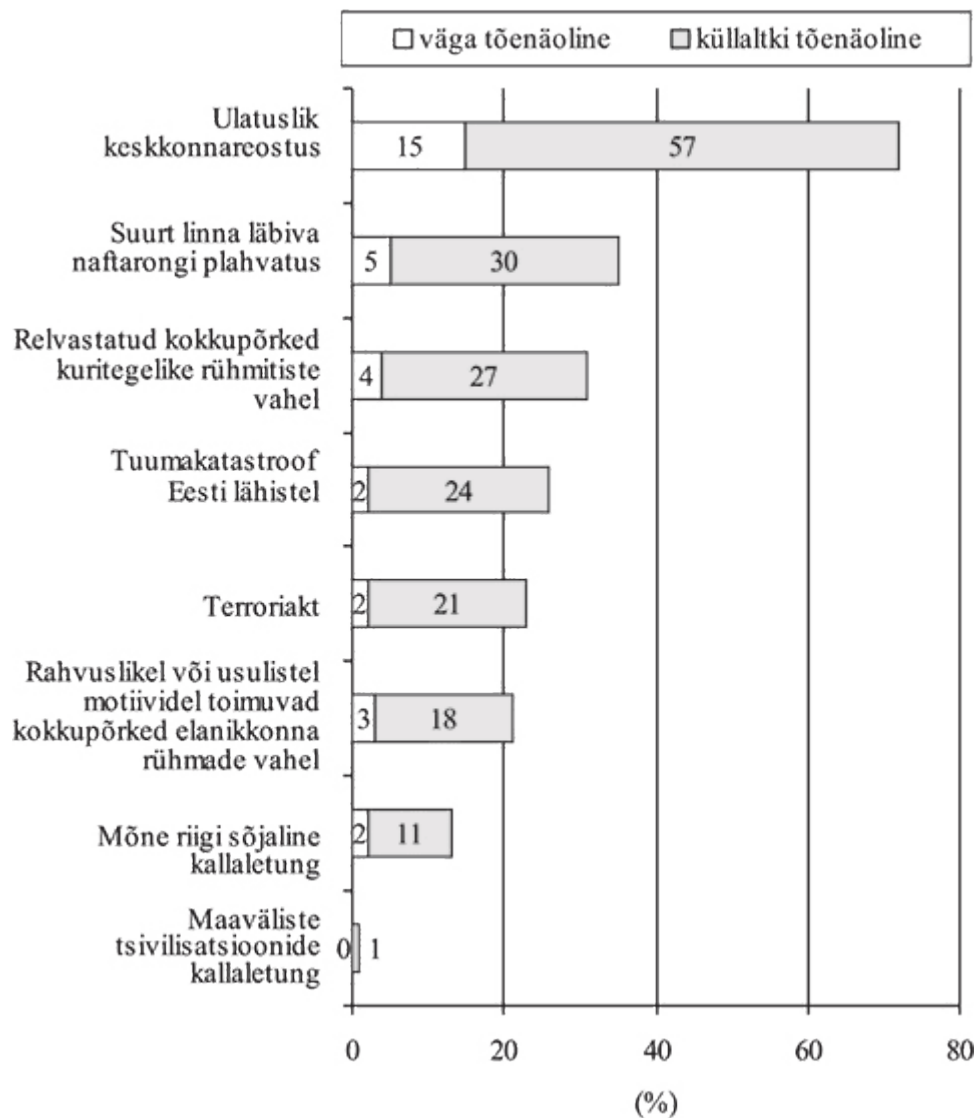
On ootuspärane, et riigikaitse teema pälvib avalikkuse tähelepanu ainult väga oluliselt uudiskünnist ületavate teemadega. Eelmisel aastal olid selleks näiteks vanemveebel Andrei Koroli juhtum märtsis ning kaitseväge juhataja vahetumine novembris. Mõlemal juhul küündis riigikaitset puudutavate meediakajastuste osakaal üle tuhande korra kuus. Tavaliselt on riigikaitseteemaliste sõnumite osa ajakirjanduses väiksem – alla 800.

Riigikaitse väheolulisus elanikkonna silmis tuleneb iseenesest väga positiivsest asjaolust nagu riigi kaitstus. Ehkki julgeoleku olukorda maailmas peetakse pingeliseks, ei arva inimesed, et Eestit võiks ohustada mõne võõrriigi sõjaline kallaletung.

Juba rohkem kui viie aasta jooksul, 2001. aasta septembrist alates, on Eesti elanikkonna hinnang maailma turvalisusele pessimistlik. Enam kui 40 protsenti küsitletuist leiab, et eeloleval aastakümnel süveneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide oht. Vastajate osakaal, kes usuvad maailma muutumist turvalisemaks, on viimase kolme aasta jooksul jäänud umbes seitsmendiku piiresse.

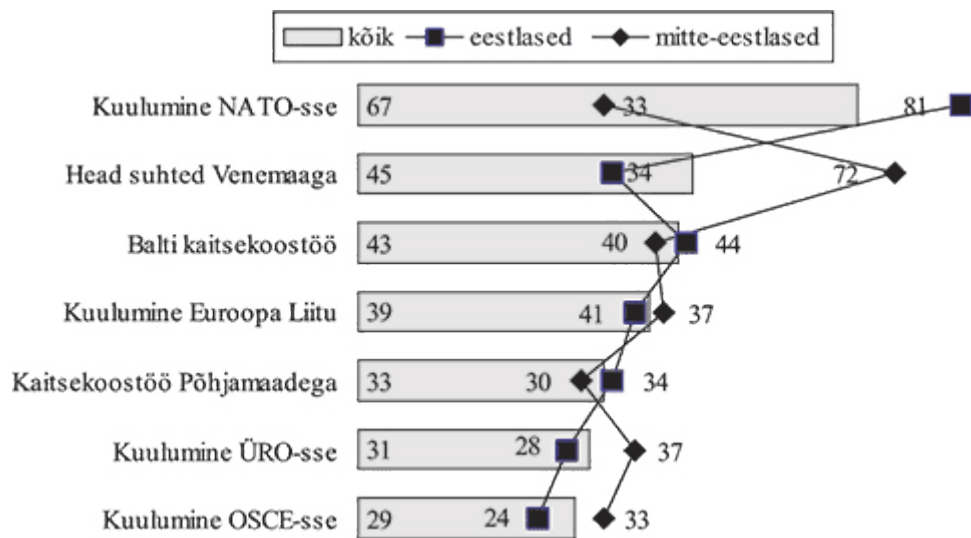
Seevastu relvastatud kallaletungi Eestile peavad tõenäoliseks väga vähesed. Kõige suuremateks ohtudeks peetakse hoopis keskkonnareostust või naftarongi plahvatust (joonis 1). Küllap on arvamuste sellist jaotumist mõjutanud Eesti rannikut 2006. aasta algul tabanud naftareostus.

Joonis 1. Erinevate ohtude tõenäosus

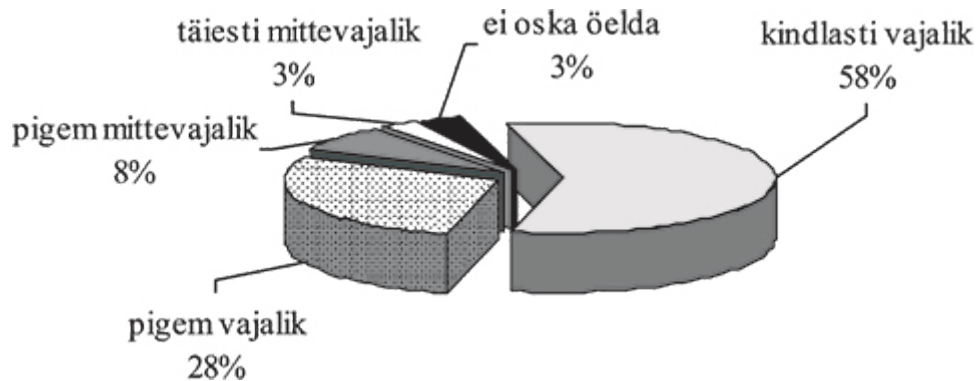
Eesti julgeoleku kõige kindlama tagatisena nähakse konkurentsivõime kuulumist NATO-sse. Kolm järgmist turvalisuse tagatist on head suhted Venemaaga, Balti riikide kaitsekoostöö ja kuulumine Euroopa Liitu (joonis 2). NATO tähtsus meie riigi turvalisuse tagamisel seletab ka seda, miks NATO-sse kuulumist toetab kolm neljandikku elanikkonnast, sealhulgas ligi 90 protsenti eestlastest.

Joonis 2. Eesti julgeoleku garantiid

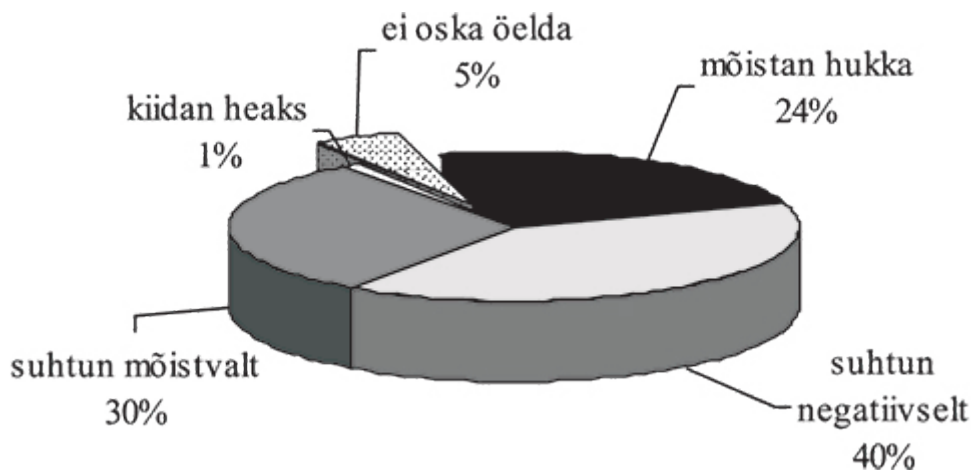
Võiks arvata, et sellise arvamuste ja hoiakute taustsüsteemi korral ei pea avalikkus kodanike panustamist riigikaitsele eriti tähtsaks ning populaarsust võiks pälvida just Reformierakonna propageeritav üleminek kutselisele armeele. Ka Nõukogude ajal polnud armeeteenistus noormeeste seas ülearu populaarne. Ent vastu ootusi peab ligi 90 protsenti elanikkonnast ajateenistuse läbimist noormeestele väga või küllalt vajalikuks. Väga vajalikuks peab ajateenistust koguni 63 protsenti eesti- ja 46 protsenti venekeelseist vastajaist (joonis 3).

Joonis 3. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse

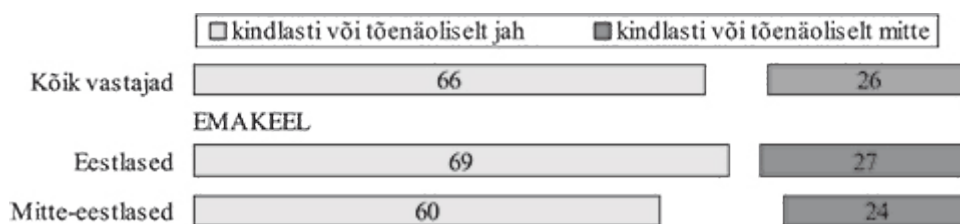
Ajateenistuse oluliseks pidamist kinnitab ka negatiivne suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmise. 64 protsenti kõigist vastajaist mõistab selle hukka või suhtub sellesse negatiivselt. Ainult üks protsent kiidab ajateenistusest kõrvalehoidmise heaks ning 30 protsenti suhtub sellesse mõistvalt (joonis 4).

Joonis 4. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse

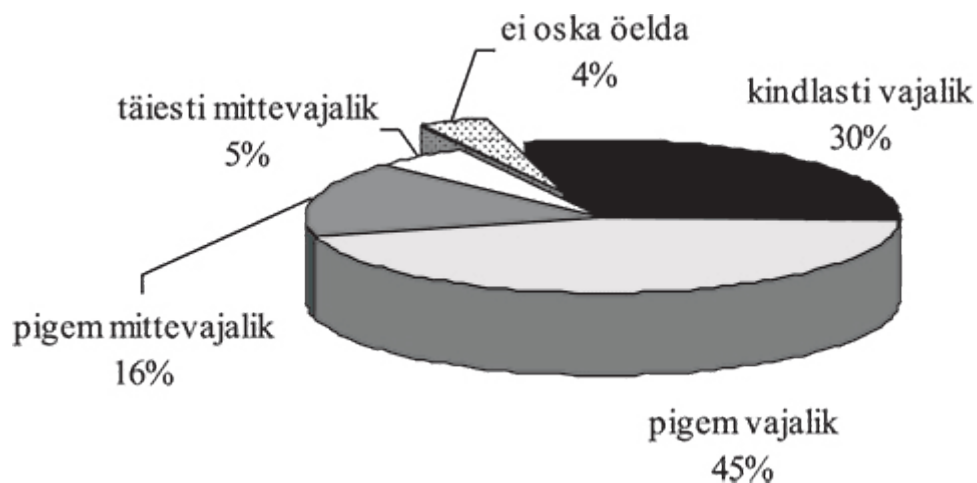
Ekki ajateenistuse ikka jäävates vanusegruppides on poolehoid ajateenistusele leigem ja suhtumine sellest kõrvalehoidmisse leebem, jagab ka suurem osa noori avalikkuse enamiku seisukohti. Uuringute põhjal võib Eesti avalikku arvamust kõigi vanuserühmade ulatuses hinnata väga kaitsetahteliseks. Valmisolekut osaleda Eestile kallale tungimise korral kaitsetegevuses väljendab kaks kolmandikku elanikkonnast (joonis 5).

Joonis 5. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses

Elanikkonnas leiab positiivse vastuvõtu ka ettepanek rakendada nooruki ajateenistusse mitesobivuse korral senisest ulatuslikumalt asendusteenistust. Koguni 75 protsenti küsitlenuist peab seda, et sõjaväkke mitesobilikud noormehed kutsutaks asendusteenistusse (rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes või mujal), kas väga või pigem vajalikuks (joonis 6). Võib arvata, et kui riik leiaks tõepoolest võimaluse rakendada veendumustega ja põdurama tervisega noormehi asendusteenistuses, paraneks meie poiste tervislik seisund hüppeliselt. Asendusteenistuse rolli suurendamist julgeolekuriskide maandamisel soovitas enne kaitseväge juhataja ametist lahkumist ka viitseadmiral Tarmo Kõuts (Kõuts 2006).

Joonis 6. Suhtumine asendusteenistusse

Kokkuvõttes peab rohkem kui kolm neljandikku avalikust arvamusest sobivaks praeguse riigikaitsekorralduse edasikestmist, kus kutseline kaitsevägi eksisteerib kohustusliku ajateenistusega kombineeritult. Ainult kutselisel sõjaväel tuginevat riigikaitset pooldab viiendik elanikkonnast.

Valimislubadusena ahvatlev

Ei saa jätta märkimata, et kutselise sõjaväe ja ajateenistusteemalise debati käivitumisel suurenes avalikkuse toetus ajateenistusel tugineva riigikaitsekorralduse vastu hüppeliselt. Seega tootis *civitas*'e tüüpi lahenduste propageerimine hoopis *universitas*'ele sobivaid hoiakuid.

Paistab, et poliitilised tormid kaitseväekorralduse kiireks ja põhimõtteliseks muutmiseks on selleks korraks möödas. Ehkki koalitsioonilepingu riigikaitset puudutav osa on valdavas osas kopeeritud Reformierakonna valimisprogrammist, on sealt välja jäetud lõik, mis väidab, et nüüdisaegne kaitsevägi saab olla vaid professionaalne ning et kaitseväeteenistuse läbimine peaks olema noortele vabatahtlik.

Uues koalitsioonis kuulub kaitseministri portfelli Isamaa ja Res Publica Liidule, seega võib loota, et radikaalseid ümberkorraldusi ega ka üleskutseid nende korraldamiseks enam ei tule. Uus kaitseminister Jaak Aaviksoo kinnitas ajalehele Postimees antud intervjuus, et ajateenistuse lõpetamine tormaka poliitilise otsusena ei ole mingil juhul otstarbekas. Aaviksoo leiab, et noormeeste ajateenistus on vajalik nii sõjalise kui ka kodanikukasvatuse funktsioonina. Kui noormeestel puudubki praegu piisav kaitsetahe (ehkki uuringute andmed seda ei näita, kõneleb sellest ajateenistusse kutsumise praktika), järeldub sellest, et ajateenistuse korralduses on vajakajäämisi, mis ei lase tekkida usaldusel (Eestlastel on kaitsetahtega... 2007).

Loodetavasti seisab Eesti riigikaitse ees veidi rahulikum, kuid samas ka loomingulisem ajajärk, mis võimaldab tulevikuplaanid mõttetu üksteisele vastandumise ja sõnasõjata läbi mõelda. Sotsiaalteadlased on üritanud anda oma panuse Eesti tulevikueesmärkide leidmisse

strateegia "Säästev Eesti 21" loomisega. Muide, selle strateegia kiitis 2005. aasta sügisel heaks ka Riigikogu ja see sisaldab põhjalikult läbikaalutud ettepanekuid selle kohta, kuidas ühiskonnana jätkusuutlikult tegutseda.

Praeguse individualismi kultiveeriva ja majanduslikku heaolu absolutiseeriva "nähtamatu käe" poliitika jätkamist peab strateegia perspektiivituks. Just sellest civitas'e tüüpi ideoloogiast lähtus Reformierakonna soov ajateenistuse kohustus kaotada. Sarnaselt tulumaksu protsendi vähendamisega võib kaitseväekohustuse puudumine tunduda üksikindiviidi positsioonilt vaadates valimislubadusena ahvatlev. Ent selle sammu hind kogu Eesti ühiskonnale võib osutuda saatuslikult kalliks.

Lähtudes parimast teadmisesest

Vastukaaluks individualismile ja liberaalsete väärtuste rõhutamisele on ühiskonnas üha enam tunda uuskonservatiivsete väärtuste (ehk universitas'e ideoloogia) pealetungi, mille esindajana kuulub valitsuskoalitsiooni Isamaa ja Res Publica Liit.

Selliste väärtuste esiletõus võimaldaks ühiskonda kindlasti mingil määral tasakaalustada ja üldisi huve paremini esile tõsta, kuigi see võib viia enesesse kapseldumiseni ümbritsevas postmodernses maailmas ega tarvitse kokku sobida meie liikmestaatusega Euroopa Liidus. Sellise väärtussüsteemi esindajad peavad ajateenistust väärtuseks iseeneses, mille vajalikkuse kahtluse alla seadmine on võrdne pühaduse rüvetamisega. Nad ei arvesta sellega, et noorte teistsugused väärtused ei tulene mitte pahatahtlikust lodevusest, vaid ühiskonnas aset leidnud muutustest.

Strateegia "Säästev Eesti 21" pakutud sünteesstsenaarium – Eesti kui teadmusühiskond – ei pea ühtegi olemasolevat lahendust dogmaks, mille otstarbekuse üle ei võiks arutleda. Üksikisiku vabadust ja ühiskonna vajadusi ei tohiks üksteisele jäigalt vastandada. Tegemist on ühe telje kahe vastandpoolusega, mille vahele jääb praeguses ühiskondlikus situatsioonis optimaalne keskpunkt.

Strateegia autorid kujutavad tulevikus toimuvaid otsustusprotsesse ette nii: "Otsuste kujunemisel väheneb kodukootud tarkuse, emotsioonide ja grupihuvide osakaal, tasapisi tuleb kasutusele vastava eluvaldkonna parim teadmine" (Säästev Eesti 21, lk 48). Selles kontekstis tähendaks see lähtumist mitte soovunelmaist, vaid ühiskonna tegelikust seisundist ja võimalustest, riigi julgeolekuriskide kainest hindamisest.

Praeguse riigikaitsemudeli säilitamist või selle muutmist ei ole võimalik otsustada teiste arvamuste suhtes hoolimatult ja lahmivalt ning ainult oma erakondlikku lähenemist absolutiseerides. Paradigmade vahetus, kus vanad väärtused on muudetud küsitavaks, kuid uued pole veel valmis, tuleb läbida konstruktiivselt, kogu ühiskonna teadmisi kaasates, alustamata olemasolevate struktuuride lõhkumist enne, kui on selge, millega need asendada. Väga tähtis on jälgida, et teemakohaste arutelude sisu jõuaks avalikkuseni ning väljapakutavad lahendused saaksid enne realiseerumist avaliku arvamuse poolehoiu.

Kasutatud kirjandus

Ansip, A. (2006). Kuidas võidelda garaažipuldi vastu? – Eesti Päevaleht, 25. apr.

Eestlastel on kaitsetahtega probleeme. Intervjuu Jaak Aaviksooga. – Postimees, 4. apr 2007.
Julgeolekuekspert: unustage jutud Eesti palgaarmeelest. Intervjuu Edward N. Luttwakiga. – Postimees, 1. dets 2006.

Järvpõld, K. (2007). Ajateenistusest, ausalt! – Postimees, 9. apr.

Kaas, K. (2005). Läänerindel muutusteta. – Postimees, 21. dets.

Kallas, S. (2003). Reaalkaitse – meie doktriin. – Eesti Päevaleht, 2. okt.

Kõuts, T. (2006). Relvaga ja relvata. – Postimees, 5. sept.

Laneman, A. (2006). Strateegiline sõdur ja taktikaline kindral. – Eesti Päevalehe lisaleht Riigi Kaitse, 21. juuni. Ligi pooldab kutselist armeed. Intervjuu Jürgen Ligiga. – Postimees, 5. okt 2005.

Lobjakas, A. (2006). Kaitsta vabadust. – Eesti Päevaleht, 24. apr.

Lukas, T. (2005). Vale idee, valel ajal, vales kohas. – Postimees, 10. nov.

Maripuu, M. (2005). Poolt: Kas Eesti peaks üle minema palgaarmeele? – Postimees, 17. nov.

Mutt, M. (2006). Uuteks ohtudeks palgaarmee ei kõlba. – Eesti Päevaleht, 17. nov.

Säästev Eesti 21 (2005). Eesti säästva arengu riiklik strateegia. Eesti Keskkonnaministeerium.

Tammsaar, T. (2005). Vastu: Kas Eesti peaks üle minema palgaarmeele? – Postimees, 17. nov.

Triibuline särk kuuli ei peata. Intervjuu Leo Kunnasega (2006). – Eesti Päevalehe lisaleht Riigi Kaitse, 22. veebr.

Vajame arutelu kutselise kaitseväge teemal. Intervjuu Jürgen Ligiga (2005). – Eesti Päevaleht, 10. okt.